

TOLKTRYCKET

"Personer av det andra könet lägger sig i så mycket, de klagar, de är så jobbiga att tas med."

Tolkdilemma, s. 5

"Döva blir också diskriminerade av hjälporganisationer som inte använder tolk när de informerar"

Döva och teckenspråkstolkar i krig, konflikt och naturkatastrofer, s. 8

"Med denna utveckling följer att nyanställda tolkar på ett annat sätt behöver visa att de förtjänar dövas tillit."

Framväxten av tolkyrket som profession, s. 18

"JAG SKA INTE SKRYTA - ELLER JO, FAKTISKT SKA JAG DET!"

Matlådets tips, s.24

TOLKTRYCKET

Sveriges teckenspråkstolkars medlemstidning

KONTAKTA OSS

tolktrycket@sttf.org

ANSVARIG UTGIVARE

Åsa Byléhn

MEDVERKANDE I DETTA NUMMER

Eva Enblom, Lina Silfwerbrand, Anna Frykberg Jonsson, Silke Spangler, Maria Sköld, Alva R Törnqvist, Pernilla Evasdotter, Anna-Lena Nilsson och Kristian Kåresjö Pessink.

STTF:S STYRELSE

Ordförande

Åsa Byléhn

Sekreterare

Lina Silfwerbrand

Kassör

Rebeca Ferrer Esquivel

Ledamot

Eva Enblom

Ledamot

Bella Börjesson Strömdahl

Ledamot

Pontus Fredhage

ANNONSERA I TOLKTRYCKET

1/1-sida 4000 kr

2/3-sida 3000 kr

1/2-sida 2500 kr

1/3-sida 1800 kr

1/4-sida 1500 kr

1/8-sida 1000 kr

Vid köp av halvsidesannonser (eller större) i tidningen, ingår en veckas annonsering på sttf.org samt en puff i STTF:s flöde på facebook.

REDAKTIONEN

Alva Rosengren Törnqvist

Maria Sköld

Silke Spangler

Sanna Lövström

Kristian Kåresjö Pessink

BLI MEDLEM PÅ STTF.ORG

Aktiv: 350 kr

Stödjande: 200 kr

Organisation: 800 kr

Endast prenumeration: 600 kr

Extranummer (för pren.) 350 kr

Studerande: 175 kr

MANUSSTOPP 30 MARS 2025

STTF.org

sttftolk

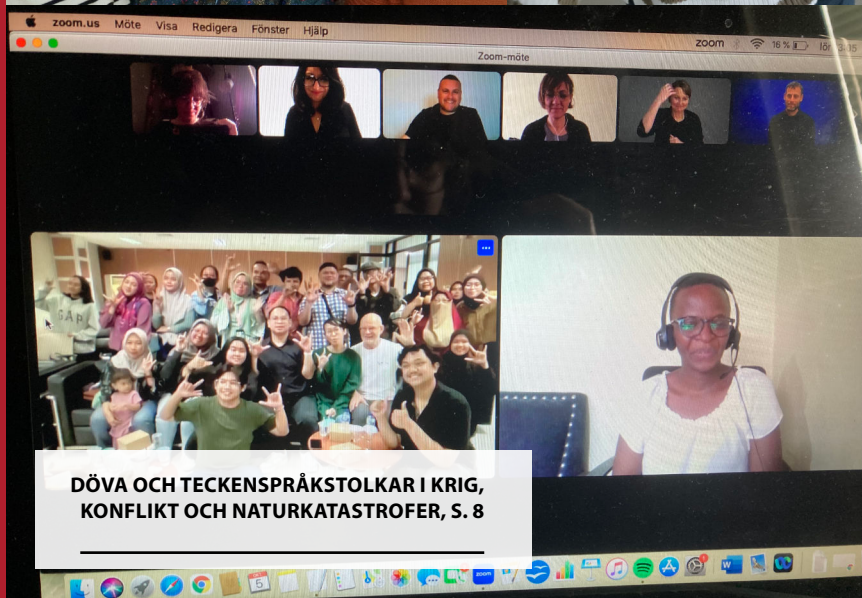
Sveriges teckenspråkstolkars förening (STTF)

EN DAG MED TOLKTRYCKETS REDAKTION, S. 12

TOLKYRKETS STATUS
MÅSTE HÖJAS, S. 16

DÖVA OCH TECKENSPRÅKSTOLKAR I KRIG,
KONFLIKT OCH NATURKATASTROFER, S. 8

TOLKAR I
KENYA, S. 14

TOLKPORTRÄTT, S. 7

MATLÅDETIPS, S. 24

TOLKYRKET SOM PROFESSION, S. 18

Innehåll

Presentation: Eva Enblom	4
--------------------------	---

Tolkdilemma	5
-------------	---

Tolkporträtt: Anna Frykberg Jonsson	7
-------------------------------------	---

Döva och tecken- språkstolkar i krig, konflikt och naturkatastrofer	8
--	---

En dag med Tolktryckets redaktion	12
--------------------------------------	----

Tolkar i Kenya	14
----------------	----

Västanvik: Tolktryckets status måste höjas	16
---	----

Reflektioner: framväxten av tolktrycket som profession	18
--	----

Matlådetips	24
-------------	----

DIK: Tolkbristen	27
------------------	----

Hur mås det i stugorna!?

Fryser du eller njuter du för fullt av kylan som kommit? Jag tycker att höst och vinter medför lättare luft att andas samt känslan av att det är mer okej att gå i dvala och varva ned. Vi hoppas att ni tar hand om er och lyssnar på kroppens signaler!

Styrelsen har varit hemma hos Bella i Skellefteå och haft en fantastisk styrelsehelg. Vi fick SÅ mycket styrelsearbete gjort, även fast det kanske inte såg så ut på de dansklipp vi delade på sociala medier ;-)

Föreningen har funnits i många år och under alla dessa år har föreningen fått ett slags pondus, men det har även byggts upp en viss förväntan på föreningen utifrån. Det har blivit en lite för stor kostym för oss att fylla, så fokuset under helgen låg på att göra grunden i styrelsen och föreningen stabil. Vi kom fram till att om vi inte har ett fungerande system med tydliga dagordningsmallar, lat-hundar, bestämda ansvarsområden och så vidare, blir det väldigt tungjobbat och lusten att planera alla föreläsningar och konferenser minskar.

Det händer dagligen väldigt mycket styrelsearbete som inte syns utåt och förhoppningen är att detta pågående förbättringsarbete kommer att ge oss mer tid och lust att göra saker för er, våra älskade medlemmar! Utan er, ingen förening!

Vi planerar för fullt kommande årsmöteskonferens, som kommer att ske den 22-23 mars i Uppsala. Kallelse till årsmötet finner ni om ni bläddrar några sidor. Hoppas vi ses då!

Ha en fin dag och en fin juledighet!

Lina Silfwerbrand

Hej alla medlemmar!

Eva Enblom heter jag och är ny ledamot i STTF sedan i våras. Jag gick den första tvååriga tolkutbildningen på Västankvik 1989-91 och bor sedan 2006 på vår fantastiska ö, Gotland. Här har jag förmånen att få tolka både i bildtelefoni, net och ute på fältet.

Jag har blivit så fint mottagen av STTF:s styrelse och håller på att sätta mig in i styrelsearbetet. Fortbildning ligger mig varmt om hjärtat, som för många andra tolkar och jag ska göra vad jag kan för att återuppta den fina serie med distansföreläsningar som STTF ordnade för ett par år sedan. Jag hoppas också att vi kan ordna fysiska träffar med föreläsningar, så vi hinner ses och utbyta erfarenheter.

Det blev en fin uppstart nu i september med Camilla Warnicke som via videokonferens presenterade en del av sin forskning kring distans-tolkning. Den var öppen för alla och det var många som deltog, även deltagare från våra grannländer. Camilla återkommer till oss i början av nästa år, för den som missade hennes presentation i höstas och för den som vill delta igen.

I en digital tid ser vi många möjligheter att sprida information och ordna distansutbildningar uppkopplade med rörlig bild och text, men när ljud/bild inte fungerar optimalt uppstår frustration för alla parter och alla inte blir fullt delaktiga. Som Camilla tog upp i sin forskning blev det en snabb omställning för många tolkar och tolkanvändare under pandemin. Jag är nyfiken på hur det fungerar för tolkar och tolkanvändare idag. De plattformar som vi tolkar i när det gäller distans-tolkning, är de bra? Passar de att teckenspråkstolka i? Fördelar/nackdelar? Är de stabila? Används samma plattformar nu som då? Kan vi påverka vilken plattform tolkningen kommer att utföras i, eller är det tolkbeställaren som bestämmer det? Finns det någon samlad information om vilka plattformar som fungerar bra och finns det någon specifikation om vilken utrustning och uppkop-

pling som behövs för att distanstolkning ska fungera för alla parter? Vad mer är viktigt att tänka på vid distanstolkning?

Vi som tolkkår är otroligt lösningsfokuserad och det är fint, men det är också viktigt att prata om i vilka situationer det inte fungerar med distans-tolkning och varför. Det här skulle jag vilja att vi kunde prata om i något forum, till exempel via Zoom, framöver. I skrivande stund håller vi på att planera för ytterligare en digital presentation för våra medlemmar i början av nästa år, med Klara Svensson som ska prata om tolkning inom teatern.

Önskar er redan nu ett gott slut och ett gott nytt år!

Eva Enblom, styrelseledamot

Tolkdilemma

Hur mycket ska vi tolkar stå upp för varandra? Ska vi sätta oss själva först, om vi till exempel blir önskade, på bekostnad av att vi kastar andra tolkar under bussen? Hur försvarar vi varandra när vi hör folk prata om andra tolkar på ett sätt som inte känns riktigt bra?

Jag har under en ganska lång tid gått och grunnat på en särskild tolksituation. Inte ett enskilt tillfälle, utan en situation jag återkommit till flera gånger och har behövt hantera — eller snarare en situation jag inte har hanterat än, men kanske borde. Kanske kan mina funderingar också påbörja en process hos andra?

Jag gör mitt bästa för att avidentifiera så mycket som möjligt, för alla inblandade skull. Samtidigt vill jag inte ändra mitt exempel, för det är ju den faktiska händelsen som satt igång dessa tankar. Förhoppningsvis kan berättelsen ses som ett försök till att göra rätt som tolk, och inte som att jag skvallrar om hur det ser ut på en viss tolkplats.

Under de senaste åren har jag vid flera tillfällen befunnit mig som tolk på en arbetsplats någonstans i Sverige. Arbetsplatsen har en blandad personalgrupp, både hörande och döva, och när jag kommer dit är det som önskad tolk. Till platsen kommer också andra önskade tolkar. Vi är ett begränsat önskat gäng med en sak gemensamt: vi är ett visst kön. Det var ingenting jag tänkte på till en början. Men så en gång när jag var där uppfattade jag i förbifarten, när den som alltid beställer tolk samtalade med en extern person som fanns på platsen vid just det tolktillfället.

”Ja, jag beställer ju bara den typen av tolkar.”

Beställaren förklarade sedan att det andra könet, som hen aldrig beställer, är för jobbiga att hantera av olika orsaker. Just den gången tänkte jag inte på det särskilt länge efteråt. Men sedan dess har jag varit med om att personen dragit samma resonemang för andra. Det var alltså inte under en kort

period som beställaren tänkte såhär. Det var satt i system och nu har det sett ut såhär under flera år.

Då började jag fundera. För det första tänkte jag på mig själv. Jag, som tycker det är trevligt att bli önskad, insåg att jag inte blev önskad till den platsen på grund av att jag är bra på mitt jobb, utan på grund av en egenskap jag inte kan ändra och som, faktiskt, inte har någon som helst påverkan på sammanhanget. Jag var där för att beställaren gjort ett antagande om vem jag är utifrån någonting som jag inte kan kontrollera.

”Personer av det andra könet lägger sig i så mycket, de klagar, de är så jobbiga att tas med.”

Att man som individ vill beställa en särskild typ av tolk till sitt läkarbesök, utvecklingssamtal eller fotbollsträning har jag förståelse för. Det finns oftast en relevant anledning. Man kanske enligt sin religion inte kan visa sig på särskilda sätt för någon av motsatt kön, eller så har man helt enkelt mer gemensamt med en person av samma kön och man vill känna samhörighet med tolken man ska träffa. Men den här beställarens motivering är att “personer av det andra könet lägger sig i så mycket, de klagar, de är så jobbiga att tas med”. Rena antaganden baserade på egna fördomar. Dessutom handlar det inte om hens privata beställningar utan tolkningar som gäller en hel arbetsgrupp, där en enda person helt enkelt har bestämt själv vilka tolkar de ska ha.

Jag tänker självklart också på mina duktiga, kompetenta och erfarna kollegor som blir utestängda från sammanhanget. Som skulle gjort ett fantastiskt jobb på platsen — många av dem skulle göra sig bättre där än jag. Men de kommer aldrig få chansen. Vad hände med rätt tolk på rätt plats?

INSÄNDARE

Och så tänker jag på min egen roll i det hela. Kanske är detta en ickefråga — “so what” om det finns gnälliga människor där ute som prioriterar sina egna föreställningar om människor framför kvaliteten på tolkningen. Det drabbar bara dem själva. Men rent principiellt vill jag ju säga ifrån. Jag vill försvara alla de kollegor som får dessa saker sagda om sig! Hårdrar man det kan det ju leda till att utomstående som beställaren förklarar sitt tankesätt för tror att det hen säger är sant, och

om de själva behöver beställa tolk någon gång så kommer de resonera likadant.

Borde jag säga ifrån? Risken finns ju att jag blir bortönskad från uppdraget. Men den typen av plats kanske inte är ett ställe jag vill vara på heller? Hur skulle du ha gjort?

Anonym

Ur budgetpropositionen för 2025

I budgetpropositionen för 2024 var ett av förslagen att Sveriges regioner skulle få 41 miljoner kronor för att bland annat samordna tolktjänsten. Nu är det klart att regionerna från och med år 2025 kommer att få dessa 41 miljoner kronor. Det fanns först ett förslag om att fördela dessa mellan regionerna enligt befolkningsmängd snarare än efter tolkbehov. Detta förslag skrotades dock efter möte mellan Talför och socialtjänstministern, där Talför påpekade snedfördelningen som då skulle uppstå, till exempel till nackdel för Örebro som har en större andel döva än genomsnittet.

“Regeringen avser att vidta åtgärder för att förbättra tolktjänsten för personer med dövhet, hörselskada och dövblindhet. Regionerna tillförs därför 41 miljoner kronor per år för att utöka samordningen av tolktjänsten som aviserades i budgetpropositionen för 2024. Vidare avser regeringen att avsätta 5 miljoner kronor för inrättandet av en nationell funktion för tolktjänsten i enlighet med förslag från tolktjänstutredningen.”

Ur Budgetpropositionen för 2025 - Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Välkommen på årsmöteskonferens i Uppsala den 22-23 mars 2025!

Årsmötet kommer att äga rum den 23 mars klockan 13:30. Om du vill lämna in en motion måste detta göras senast den 9 februari. Anmällda frågor ska skickas in senast 23 februari. Kom ihåg att betala in din medlemsavgift för 2025! Du som är aktiv medlem har rösträtt på årsmötet. Du som är stödjande medlem eller organisationsmedlem har förslags- och yttranderätt.

Tolkporträtt: Anna Frykberg Jonsson

Jobbar sedan: 2003. Jag gick tolkutbildningen på Härnösands Folkhögskola.

Min tolk-historia: Jag började jobba på Tolkcentralen i Dalarna, blev sedan anställd hos ett privat tolkföretag och efter det jobbade jag på Högskolan i Dalarna. Jag har jobbat på SVT i Falun som tolk/översättare i drygt elva år. När verksamheten nyligen flyttade till Stockholm valde jag att lämna företaget och starta eget bolag. Jag är otroligt tacksam för den breda erfarenhet och kunskap jag fått av och med de olika arbetsgivare jag haft.

Nuvarande arbetsplats: Har startat eget tolk-bolag. Tolkanna. Utgår från Dalarna men jobbar i hela Sverige.

Det bästa med mitt jobb: Klyschigt, jag vet... men det är variationen och alla möten med människor.

Det sämsta med mitt jobb: Arbetsvillkoren.

Drömtolkuppdrag: Oj... Svår fråga. Jag tycker faktiskt att jag fått uppleva så otroligt mycket intressant, roligt och givande under mina år som tolk. Många gånger vet man inte ens om att ett drömtolkuppdrag finns innan det dyker upp.

Utbildning jag skulle vilja ha i arbetet: Jag önskar att jag hade en master i Skype, Zoom, Teams och alla andra typer av videokommunikation vi använder oss av. Haha...

Då jag inte jobbar: När jag inte jobbar tycker jag om att vara med min familj, träffa vänner, träna och åka snowboard.

Jag blir glad av: Jag blir glad av och känner mig privilegierad att jag har möjligheten att jobba med

det jag gör.

Jag samlar på: Olästa böcker... Både i appar och inbundna.

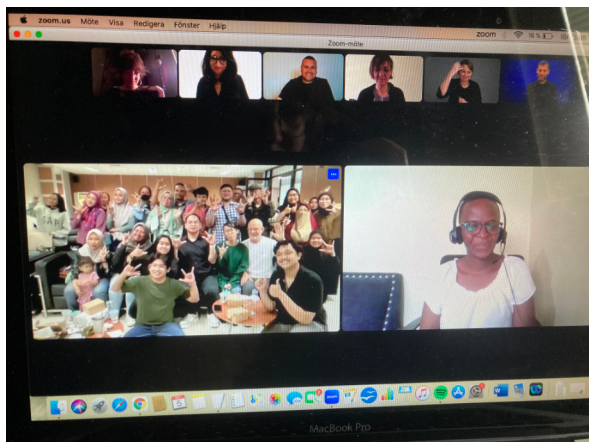
Person jag beundrar: För mig finns det inte bara en. Jag beundrar många människor av olika anledningar. Jag beundrar de som har modet att följa sina drömmar, de som är kreativa, de som alltid stöttar andra. Å herregud... blev ju djupt det här... Men ja, så får det bli.

Motto: Det löser sig alltid!

"Många gånger vet man inte ens om att ett drömtolkuppdrag finns innan det dyker upp."

Döva och teckenspråkstolkar vid naturkatastrofer - Berättelse

Krig och klimatkatastrofer präglar tyvärr vår samtid. Hur är det att vara döv och behöva tolk i de drabbade områdena? Hur är det att vara tolk där? Ett digitalt seminarium från det nya masterprogrammet för teckenspråkstolkar, MITS, i Siena, Italien, har belyst frågorna i krigets Gaza och jordbävningsdrabbade Indonesien.

Lördag 5 oktober kopplar jag upp mig och är med på MITS första offentliga seminarium. MITS står för Multilingual Sign Language Translation and Interpreting Studies och är ett nytt masterprogram som vänder sig till erfarna tolkar som vill arbeta i internationella och flerspråkiga miljöer. Runt 60 personer från hela världen har kopplat upp sig. Proffsiga tolkar som man kan klicka fram i en särskild ruta ser till så att allting tolkas till talad engelska och internationellt teckenspråk.

”Döva blir också diskriminerade av hjälporganisationer som inte använder tolk när de informerar”

Först ut att tala är **Peninnah Vulimu** från Kenya som arbetar för Världsförbundet för döva (WFD) med riskminimering i katastrofområden. Titeln för hennes föredrag är **“Emergency Situations and Deaf People in Gaza - Barriers and Recommendations”**. Peninnah beskriver att personer med funktionsnedsättningar drabbas extra hårt i krig, konflikt och under naturkatastrofer. De har svårt att bli förstådda, blir ofta exkluderade, och blir sällan prioriterade av hjälporganisationer. Kvinnor är ytterligare utsatta. De största problemen i Gaza just nu är människors säkerhet, tillgången till kommunikation och diskriminering.

När Israel kommer med nya evakueringsorder så skickas dessa ut enbart på talade språk. Det finns ingen tillgänglig krisinformation på dövas språk. Döva blir också diskriminerade av hjälporganisationer som inte använder tolk när de informerar. Den lilla hjälpen som ens kan komma in i Gaza kommer inte de döva till gagn. Även förstörd infrastruktur drabbar döva extra hårt när de inte kan använda sig av till exempel videosamtal när internet slås ut, eller när varken de själva eller tolkar kan förflytta sig på grund av de stora säkerhetsriskerna som är förknippade med resor. Det är även svårt att använda olika sorters hjälptechnologi, eftersom Israel inte tillåter att denna förs in i Gaza. Man är rädd för att tekniken ska användas som verktyg i attentat.

I Gaza befinner sig just nu cirka 15 000 döva. Dock vet vi inte hur många som är barn eller vuxna, män eller kvinnor, då det är svårt att få fram tillförlitlig data på grund av kriget som rasar. WFD samarbetar nära med Pale-

Peninnah Vulimu från Kenya

Tolkar i krig, konflikt och er från Gaza och Indonesien

stinian Union of the Deaf på plats, men det är ändå väldigt svårt att veta hur många döva som är drabbade och har dödats. WFD samarbetar även med den israeliska organisationen för döva och är noga med att respektera båda sidor. WDF:s uppgift enligt Peninnah är att övervaka och ge stöd. Hon berättar att det sker många lagöverträdelse. Så föreskriver till exempel FN:s artikel 11 skydd av människor med funktionshinder i kriser. Men detta ignoreras i många fall, så även i Gaza.

Gazas dövorganisation är även den utslagen och har nästan ingen möjlighet att agera själv. Alla engagerade har förlorat någon, lever själva i krig, är trötta och mår psykiskt dåligt. Då blir det otroligt svårt att försöka koordinera någon form av hjälp. Även de få tolkar som finns mår själva dåligt och har oftast ingen möjlighet att hjälpa till,

trots att behovet är enormt. Dessutom är det farligt och nästintill omöjligt att förflytta sig. Att tolka på distans går inte heller då det saknas teknik och internet. Möjligheten att koordinera kvalificerade tolkinsatser är med andra ord i stort sett obefintlig i Gaza just nu. Det är även svårt med tolkar från utlandet eftersom det krävs kompetenser inom dövas språk i Gaza, arabiska och engelska, vilket väldigt få tolkar har.

Peninnah avslutar med att säga att WDF och alla medlemsorganisationer måste vara mer synliga i olika konflikter och samarbeta mer med humanitära organisationer och FN. Att det är oerhört viktigt att dövas röster blir mer hörda än idag. Döva måste finnas med i alla led och vi alla kan tala för dövas sak!

Herbert Klein från London

Det andra inslaget sänds från Indonesien, där vi får ta del av **Herbert Kleins Deaf Indonesian Project** som har pågått i sex år, samt intervjuer med döva på plats. Herbert

Klein från London är själv döv och fristående konsult inom dövas rättigheter och psykiska hälsa i Indonesien. Han har rest runt och samlat pengar i hela landet som består av 17 000 öar och omfattar tre tidszoner. Herbert berättar att man kan flyga i fem timmar för att komma från en till en annan plats inom landet som har världens fjärde största befolkning med över 300 miljoner invånare.

Det finns 31 olika dövgrupper som är spridda över landet och som organiseras av dövorganisationen Gerkation med sina 660 000 medlemmar. Dövas språk heter Bisindo, men Indonesiens regering försöker även etablera ASL-nära Sibi som ska användas i undervisningen. Det finns ingen formell tolkutbildning i nuläget och enbart cirka 50 personer som på olika sätt arbetar ideellt med teckenspråkstolkning vid sidan av andra arbeten.

Indonesien ligger på en plats där många tektoniska plattor möts, med 100 aktiva vulkaner, och är därför drabbad av frekventa extremt farliga väderfenomen som tsunamis och jordbävningar. Herbert tecknar med inlevelse och berättar hur stor en tsunami kan vara och frågar oss vad vi skulle göra om en 30 meter hög våg kom emot oss. Naturkatastroferna uppstår så pass ofta att människorna vet att det kan hända varje dag och i princip går och väntar på nästa jordbävning. Hur många döva som drabbas är det dock ingen som vet. I de olika organisationerna som arbetar med krishjälp finns varken döva eller tolkar representerade.

Det Herbert gör i Indonesien är att undersöka hur döva påverkas av extremväderfenomen. Han har fått pengar från regeringen och åkt till 60 olika öar i hela landet för att samtala med döva om deras erfarenheter och att utbilda dem mer om de olika väderfenomenen de kan möta. Han

använder sig av bildstöd och betonar att det är första gången någon samlar in dövas erfarenheter på det sättet. Många döva i landet har inte tillgång till kommunikation. De har till exempel en mobil men saknar mobildata.

I Herberts undersökning som omfattar 523 döva personer framkommer det att 70% av de döva inte har fått någon varning innan naturkatastrofer de upplevt och 78% upplever trauma och ångest. 96% av de tillfrågade har ingen tillgång till stöd för sin mentala hälsa. Det är en del i Herberts projekt att i samarbete med psykolog erbjuda en möjlighet att prata om sina erfarenheter och trauman med hjälp av tre erfarna Bisindo-tolkar som vi även får möta under mötet. Det ingår även att utbilda döva i Bisindo, då det finns många döva som inte har något språk. Har man inget språk så är det svårt att bearbeta trauman man upplevt och förbättra sitt mående. Herbert har mött överlevare från tsunamin i Aceh där 266 000 människor dog 2004 och berättar att många inte hade pratat om traumat sedan dess. Det är 20 år sedan! Allt arbete gruppen gör är ideellt och har som mål att visa regeringen vilken typ av hjälp som behövs.

Efter Herberts inledande föredrag får vi möta några döva live i Indonesien. Vi ser ett välfyllt rum med cirka 30 vinkande människor varav några får möjlighet att dela med sig av sina erfarenheter till oss. Det är spännande och det blir många led i tolkningen mellan Bisindo, International Sign och engelska. Ibland är förvirringen stor kring vad som händer, men det är häftigt att vi kan mötas så här över hela världen, att döva och tolkar från Indonesien får möjlighet att svara på våra frågor!

Vi får till exempel möta David som jobbar som tolk mellan internationellt teckenspråk och Bisindo, och som har jobbat nära Herbert sedan 2012. Han måste tänka på alla variationer av Bisindo i detta stora land, på olika kulturer, religioner med mera. Han har en kandidatexamen i sociologi och vill specialisera sig inom psykisk hälsa då behovet är stort i och med de många katastrofer som drabbar landet och dövas traumatiska erfarenheter av dessa. Många bär dessutom på trauman från sin skolgång och på minoritetsstress. David tror på att konst kan vara ett led i att arbeta med de frågorna och drömmer om att starta olika projekt.

TOLKAR I VÄRLDEN

En annan kvinna berättar att hon sedan 90-talet har kämpat för en dövförening. Hon samlar in pengar så att döva barn får gå i skola och utbilda sig till manuella yrken. Hon har själv upplevt oralism med många svårigheter och vill kämpa för att dagens barn slipper erfara detsamma.

Fler och fler döva berättar om den svåra situation de lever i. Det råder stor arbetslöshet bland döva, enbart 1 eller 2 % har jobb. Många har ingen utbildning och ingen tillgång till tolk. Ju fler som kliver fram och talar desto fler blir inspirerade att göra detsamma. Herbert hade tänkt att intervjua tre personer, men det är många fler som får chans att berätta. Några unga kvinnor tar chansen att prata om sina erfarenheter. Om att döva inte har samma rätt till arbete. En kvinna som studerar textil hoppas på att universitet till slut ordnar så att hon kan tillgodogöra sig studier på samma sätt som hörande. I nuläget läser hon sina kamraters anteckningar, men det är förstås tufft att plugga så. Lärare måste bli medvetna om att de har skyldigheter gentemot döva, säger hon.

Sedan får vi syssna på Hathid som bor i Jakarta. Han har rest mycket i olika länder och på så sätt utvecklat sitt internationella teckenspråk. Nu på senaste tiden har han börjat fundera på att bli tolk. Hathid är också överlevare av en stor jordbävning och berättar om traumatiska minnen från den tiden.

En kvinna som heter Namita berättar att hon är den enda döva på sitt jobb och att det finns många barriärer i hennes arbete. Hon får aldrig tolk och försöker själv utbilda kollegorna i teckenspråk.

Även detta inslag från Indonesien avslutas med orden att allting handlar om empati, om att sätta sig in i dövas svårigheter och försöka förbättra deras situation. Nya EFSLI-presidenten Androniki Xanthopoulou säger avslutningsvis att vi alla sitter i samma båt, att vi hjälper varandra och att döva måste få bättre förutsättningar.

Silke Spangler

MITS - Multilingual Sign Language Translation & Interpreting Studies

18 månaders studier fördelade över tre terminer som leder till en masterexamen från Universitetet i Siena, Italien. Verksamma teckenspråkstolkar tränas i att arbeta i interkulturella sammanhang med ett flertal talade och tecknade språk. Det krävs minst treårig erfarenhet av att jobba som tolk, goda kunskaper i engelska, grundläggande kunskaper i International Sign samt en kandidatexamen. Studierna ges på distans men innefattar även träffar i Siena, Italien.

Läs mer: <https://www.mpdfonlus.com/it/Le-attivita%20Multilingual-Sign-Language-Translation-%26-Interpreting-Studies-%28ENG%29-810/>

En dag med Tolktryckets redaktion

En lördag i oktober träffades redaktionen på Tolkcentralen i Örebro för att bland annat jobba med detta nummer av Tolktrycket. Det blev även en del spännande kring kommande nummer, planer inför 2025 och diskussion kring hur vi lägger upp arbetet på bästa sätt. Vi fick många produktiva timmar tillsammans som även innefattade mycket skratt och skoj, samt en gudomligt god lunch på en närliggande libanesisk restaurang. (Den dagen behövde undertecknad inte äta någon middag på kvällen...)

Kanske är det många som undrar hur arbetet med Tolktrycket går till? För närvarande är vi fem stycken redaktionsmedlemmar som hjälps åt att skapa vår förtjusande medlemstidning. Sanna är sedan drygt ett år tillbaka vår layoutare som ger Tolktrycket ett riktigt fint och proffsigt utseende. Vi övriga fyra personer (Alva, Kristian, Maria och Silke) fyller tidningen med sådant som vi tycker är intressant (och som vi tror att STTF:s medlemmar

Flitens lampa lyser, här spånas det för fullt!

är intresserade av), vi kontakter tolkutbildningarna ifall de vill bidra med något, följer upp tips från medlemmar, hanterar annonser, och påminner styrelsen om att skicka in styrelsenytt, med mera.

Ungefär en månad innan manusstopp har redaktionen ett (oftast digitalt) möte, för att stämma av innehåll och bestämma vem som gör vad. Vad vill vi skriva om den här gången? Vad är på gång inom tolkvärlden? Under hela processen har vi sedan kontakt i en chattgrupp, där aktiviteten brukar bli mer intensiv ju närmare deadline vi kommer. Ganska ofta har långt ifrån allt material kommit in den dagen vi har manusstopp, och det gäller även texter som skrivs av redaktionen själv. Just den här texten är en sådan som skrivs färdig i allra sista stund...

"Kreativiteten flödar och ambitionsnivån är ofta hög, och vi får påminna varandra om att lägga ribban på mer rimliga nivåer."

Ett drömscenario: Tolktryckets redaktion reser runt i världen!

Diskussioner pågår och förslag läggs fram! (Foto: Alva R Törnqvist)

Efter manusstopp har vi avsatt en vecka för korrekturläsning, och sedan ytterligare en vecka till layouten, då tidningen komponeras ihop så som den kommer att se ut. Därefter skickas den färdiga tidningen till tryckeriet, men de som valt att få Tolktrycket som PDF får den på mejlen så snart den är klar. (Ännu en anledning att välja digital tidning istället för pappersvarianten!)

Tidigare har vi varit en betydligt mindre redaktion. Längre var vi bara tre personer, och vid något nummer bara två stycken. Nu när vi är fem redaktionsmedlemmar har vi alla förutsättningar att

Redaktionen äter fantastisk libanesisk lunch!

REDAKTIONEN

skapa en innehållsrik och intressant tidning. Kreativiteten flödar och ambitionsnivån är ofta hög, och vi får påminna varandra om att lägga ribban på mer rimliga nivåer. Detta är trots allt något vi gör på vår fritid. Tänk om vi faktiskt hade Tolktrycket som arbete! Då kunde vi resa runt och intervjuar tolkar och tolkanvändare i hela Sverige, eller varför inte i hela världen?!

Text och foto: Alva R Törnqvist

Var med och bidra!

Kom ihåg att Tolktrycket är er, medlemmarnas i STTF:s, tidning! Vi tar tacksamt emot texter från er om saker ni tycker är viktiga eller roliga att ta upp i tidningen. Ju fler texter vi får in, desto enklare för oss att göra tidningen. Maila till oss: tolktrycket@sttf.org. Korrekturläsning och eventuell textbearbetning ingår!

Tolkar i Kenya

Tolkar i
länder som
inte gör/m
det som u

På STTF:s årsmöteskonferens våren 2024 hade deltagarna möjlighet att på post it-lappar skriva upp förslag på Tolk-trycket-stoff. Denna text är baserad på ett sådant förslag. Tack!

Hur ser tolkyrket ut i andra länder? Det är en fråga som dykt upp från er medlemmar och som vi på Tolktrycket nu fördjupar oss i. Först ut blir ett land där vi kan se en rejäl kontrast gentemot svenska förhållanden, nämligen Kenya. Vi har tagit hjälp av den kenyanska teckenspråkstolken Silvia Muturi (känd från Tolktrycket 3/24) om hur deras situation ser ut och hur den skiljer sig från svenska förhållanden. Till att börja med ska sägas att en stor skillnad mellan Sverige och Kenya, enligt Silvia, är att vi i Sverige har olika strukturer, processer och system på plats som inte finns i Kenya. Detta kan sägas vara det som förenar de olika aspekterna som tas upp i texten nedan.

Ingen formell tolkutbildning existerar i Kenya, däremot finns flera utbildningar i kenyanskt teckenspråk (KSL). Det finns heller inget register över teckenspråkstolkar så hur många som finns i landet är oklart, men det kan handla om några hundra — detta ska ses i perspektivet att man har en befolkning på över 50 miljoner. Någon kompetenssäkring av teckenspråkstolkar finns heller inte, så det är svårt att avgöra kompetensnivån hos de tolkar som finns. Olika organisationer och institutioner jobbar dock för att höja antalet tolkar, då behovet ökar inom områden som utbildning och tolkning inom det statliga området (till exempel sjukvård och rättstolkning).

Precis som i Sverige kommer intresset för yrket från olika håll för olika personer: man känner någon som kan teckenspråk, man har gått på en skola där det finns dövundervisning, man är CODA, eller så har man sett tolkar i TV och tror

(felaktigt) att det finns stora pengar att tjäna. Silvias egen introduktion till yrket var att hon först utbildade sig i teckenspråk och sedan tog kontakt med dövvärlden och tränade på tolkning genom frivilligarbete som var "hellre än bra". Hon utvecklades i yrket genom att jobba ihop med mer erfarna tolkar.

Kenyas motsvarighet till STTF heter Kenyan Sign Language Interpreters Association (KSLIA), men är för tillfället vilande. De jobbar enligt dem själva med: "Enhancing Kenyan Sign Language Interpretation, ethical standards through establishment and training of a Code of professional Ethics, designing mechanisms for regulating the profession and implementing a reward and conflict resolution system." (Citat från KSLIA:s Facebooksida.) Tolktrycket lämnar detta åt läsaren att tolka, då det inte är helt uppenbart för oss vad de vill ha sagt.

I Kenya finns inte offentligt drivna tolkcentraler som i Sverige, utan endast privata byråer eller agenturer som tävlar om uppdragen eller avtalen som kommer ut. För att få jobb behöver man alltså (som frilans) liera sig med någon av byråerna. Detta gör att det saknas en stark enighet i professionen då den blir konkurrensinriktad. Dessutom finns slitningar mellan äldre och yngre tolkar, och mellan CODA och icke-CODA. Man bjuder under varandra för uppdrag, och byrån kan i hemlighet behålla delar av det arvode som egentligen skulle tillfalla tolken som utförde uppdraget. Lönen är låg, eftersom teckenspråkstolk fortfarande inte är ett erkänt yrke utan i allmänhetens ögon ses som välgörenhetsarbete, och kan möjligen fås upp lite om man är duktig på att förhandla. Det vanligaste är att man är frilansare och får betalt per uppdrag, och de flesta tolkar kan inte försörja sig på endast tolkjobbet. Det finns även lite längre anställningar, till exempel om man behöver tolk till ett projekt som är finansierat på 3-5 år, eller till en universitetsutbildning då man kan bli anställd över en termin

eller ett läsår. Våldigt ovanligt är att man har vad som i Sverige motsvarar en tillsvidareanställning.

Maria Sköld

By ByRei-arturptenRei-artur blog - Original by User:Vardion, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?Curid=1446486>

Kenya

Kenya ligger i östra Afrika och har fått sitt namn efter berget Mount Kenya. Landet blev självständigt från Storbritannien 1963. Huvudstaden Nairobi är också Kenyas största stad med 4,4 miljoner invånare (2019). Officiella språk i landet är engelska och swahili, men i hemmen pratas stamspråk. Det finns 30-40 olika folkgrupper i Kenya, och de fem största stammarna/språken är kikuyu (17 %), luhya (14,3 %), kalenjin (13,5 %), luo (11 %), och kamba (10 %).

Några jämförande siffror

	Kenya	Sverige
Antal invånare (miljoner)	52,4 (uppskattning)	10,5
Andel invånare som bor i städer	30%	88%
Förväntad livslängd	61 år	83 år
BNP per capita	2099 USD	55 873 USD

Tyvärr finns inga siffror på antal döva eller teckenspråkstolkar i Kenya.

Källor: <https://ui.se/landguiden>, <https://en.wikipedia.org>

TOLKAR I VÄRLDEN

Foto: Silvia Muturi

Skribentens reflektion.

En docent i engelska, mycket kunnig i afrikansk litteratur och Afrika överlag, sa en gång på en kurs jag gick att ett uttryck vi ofta slänger oss med, att Afrika "ligger 50 (eller 70, eller 100) år efter oss", också kan vändas uppochner, och fortfarande vara sant. Det vill säga att man kan också se det som att Afrika ligger före oss, och att vi är på väg dit där de är idag. De strukturer, processer och system som Silvia nämner som positivt med Sverige har vi länge tagit för givna, men vi ser nu hur dessa avvecklas mer och mer. Regionerna behöver hela tiden spara pengar, och deras serviceutbud till oss invånare krymper. Vissa tolkcentraler (t.ex. i Stockholm) har sedan länge inte några anställda tolkar, och slipper på så sätt arbetsgivaransvar. Andra tjänster, såsom bildtelefoni, utlokaliseras av staten till lägst bjudande i upphandlingar, och bidrar på så sätt till lönedumpning. Flera tolkbolag använder hellre frilansare än att anställa personal, och så vidare. Går man utanför tolkyrket har ju den så kallade "gig-ekonomin" vuxit dramatiskt på senare år, med företag som Foodora och Wolt, som enbart erbjuder timanställningar trots sin oerhörda storlek, som ju är tydlig för alla som ser sig om på stadens gator. Idag finns fortfarande många tillsvidaretjänster för teckenspråkstolkar. Men det kan hända att vi behöver kämpa för att fortfarande ha det så i framtiden. Frågan är om Kenya är på väg mot oss, eller om vi är på väg mot dem.

Tolkyrkets status måste höjas

Färre ansöker till teckenspråks- och dövblind-tolkutbildningen. Färre teckenspråkstolkar finns ute på fältet. Färre arbetsgivare klarar av att betala teckenspråkstolkar till sina anställda.

Mitt namn är Pernilla Evasdotter, jag jobbar som teckenspråklärare på Västansviks folkhögskolas tolkutbildning. Jag är också skolans marknadsförare. Inte bara en teckenspråklärare som utbildar Sveriges framtida teckenspråkstolkar, utan jag är också en flitig tolkanvändare.

Jag föddes döv, kom till världen under 90-talet. Det finns inga andra i min släkt som är döva eller hörselskadade. Man kan säga att jag är "forever alone" i min släkt som inte har kvar något hörselsinne.

Kom ihåg att jag inte har bett Gud om att jag vill vara döv.

Åter till de tre första meningarna. Jag är väldigt mörkrädd eftersom det handlar om mitt liv, men också om andra personer som är i behov av tecken-

språkstolkar till olika sammanhang. Att inte få teckenspråkstolk till något besök eller träff eller något socialt sammanhang försämrar min livskvalitet otroligt mycket.

Kom ihåg att jag har accepterat att jag är döv.

Jag har gjort en liten undersökning om hur mycket teckenspråkstolkar får i lön. Jag blir så ledsen när jag har fått fram dessa siffror till min undersökning. Varför får teckenspråkstolkar sådana löner? Det är skrämmande låga siffror. Det innebär att tolkyrkets status är låg... det är fel. Teckenspråkstolkar är en betydelsefull bro mellan oss som är döva eller hörselskadade och hörande som inte kan teckenspråk. Teckenspråkstolk förbättrar min livskvalitet på många olika sätt. Teckenspråkstolk gör så att jag kan vara fullt delaktig i samhället på samma villkor som andra.

Kom ihåg att jag är stolt över att vara döv.

Låg status på detta livsviktiga yrke i samhället innebär att färre vill utbilda sig till teckenspråks- och dövblindtolk. Utbildningen är väldigt lång och tuff. Teckenspråk är ett språk med annan grammatik och regler än olika talade språk. Det krävs år för att kunna behärska teckenspråk flytande. Det krävs år för att kunna behärska tolkprocessen. Jag betonar att det är en mycket tuff yrkesutbildning men ändå har yrket mycket lägre status än andra yrken som gör lika viktig samhällsnytta.

Kom ihåg att min dövhet är viktig för mig eftersom jag har fått lära mig att söka efter olika lösningar på olika problem.

Ibland undrar jag om jag har visat min tacksamhet tillräckligt för de fantastiska teckenspråkstolkarna. Har jag tackat er för att ni gör ett viktigt

Foto: Pernilla Evasdotter, teckenspråklärare och marknadsförare på Västansviks folkhögskola.

jobb i samhället? Har ni andra tolkanvändare gjort det? Man kan lätt tänka att polis och läkare är så viktiga för människor i samhället. De gör mycket för att samhället ska fungera och välfärden existera. Tolkyrket tillhör också den gruppen!

Det är dags att höja tolkyrkets status! Det innebär bättre löner och arbetsvillkor. Låt oss visa

vår tacksamhet till dem som jobbar som teckenspråkstolkar! NI ÄR VIKTIGA FÖR OSS!

Kom ihåg att utan er teckenspråkstolkar kan jag inte längre vara stolt över att vara döv...

Pernilla Evasdotter

Örebro universitet har ny leverantör av teckenspråkstolkning

Med start i november tar Tecken & Tolk Sverige AB över all teckenspråkstolkning på Örebro universitet. Tidigare leverantör sedan många år tillbaka är Örebro tolkcentral. Avtalet löper till och med 2026-06-30 med möjlighet till förlängning i två år. Avtalet är enligt upphandlingsdokumenten värt cirka 32 miljoner kronor för ramavtalsperioden inklusive förlängningar. Det avser uppskattningsvis 29 000 tolktimmar, vilket motsvarar cirka 7200 tolktimmar per år.

God Jul och gott nytt år önskar vi på

Stockholmstolkarna

Adam Kron

Amanda Forsman Östberg

Anette Casselstål

Anna Josephsson

Blända Olsson

Camilla Wikström

Catharina de Ron

Cisilia Sturzenbecker

Emma Stenström

Ida Gustafsson

Isabella Lindvall

Jenni Hestrell

Jenny Ståhlberg

Jessica Dobson

Jessica Rosell

Johanna Sandholm

Jonas Seger

Katarina Mårtensson

Lena Ekevid

Linnéa Davidsson

Linnéa Lindén

Malin Matsdotter

Mio Parsmo

Niklas Eriksson

Priscilla Ferrera

Sanna Roos

Sofia Lindfors

Tatiana Sandberg

Stockholmstolkarna förmedlar professionella tolkar för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet.

Vi åtar oss alla typer av tolkuppdrag för målgruppen och för att tillgodose våra uppdragsgivares behov av internationella kontakter förmedlar vi även tolkar med kunskaper i andra talade och tecknade språk. För att möta kraven på tolkars kompetens ges anställda kontinuerlig möjlighet till fortbildning och vi tar gemensamt ansvar för att lyfta och utveckla varandras kompetenser i arbetsgruppen.

Vi arbetar främst i Stockholmsregionen men även i övriga Sverige och länder. Vi erbjuder tolkar på plats såväl som på distans.

Om detta låter som en arbetsgrupp och arbetsplats där du kan trivas och utvecklas är du välkommen med en ansökan till: ansokan@stockholmstolkarna.se.

Reflektioner kring teckenspråkstolkning

I denna text kommer jag att reflektera över hur teckenspråkstolkning gått från att vara något privatpersoner gjorde för att hjälpa varandra till att vara ett betalt arbete. Min beskrivning av denna utveckling – från "hjälpare" till "professionsutövare" – kommer att inkludera både sådant jag betraktar som positivt med utvecklingen och sådant som inte har varit odelat positivt. Dessutom kommer jag att säga något om vad jag skulle vilja se i framtiden. Texten är baserad på mina egna erfarenheter, men även på andras forskning och reflektioner. Sist finns en lista med några av de texter som påverkat mig mest, och några texter jag (ensam och med andra) skrivit på liknande teman.

Till att börja med vill jag säga något om vem jag är i det här sammanhanget, eftersom det naturligtvis påverkat och fortfarande påverkar min syn på utvecklingen av teckenspråkstolkning som profession.

Jag växte upp i en "vanlig hörande familj", och hade inte haft någon kontakt med döva och teckenspråk när jag i slutet av 1970-talet fick döva vänner och kollegor och i umgänget med dem lärde mig (svenskt) teckenspråk. Då fick jag också erfarenhet av att exempelvis följa med en döv kompis till akuten en sen kväll, eftersom det inte fanns någon tolktjänst för sådant. För att lära mig ännu mer teckenspråk, i en tid när det inte fanns särskilt många kurser, sökte jag på hösten 1980 till det kommande årets tolkutbildning på Västansviks folkhögskola. Det var då antagningsprov i teckenspråk till den sex veckor långa utbildningen (2 x 3 veckor). För att bli antagen till utbildningen behövde man dessutom ett rekommendationsbrev från den lokala dövföreningen eller tolkcentralen. Utbildningen gavs endast på Västansviks folkhögskola, som även då hade SDR som huvudman.

Kommunikationen på skolan skedde huvudsakligen på teckenspråk, och många av lärarna och eleverna var döva. Efter genomgången tolkutbildning jobbade jag hela sommaren 1981 (3 x 3 veckor) i köket på Sveriges Dövas Ungdomsråds barnläger, och lärde mig mer teckenspråk och dövkultur. Från hösten 1981 och till hösten 1986 jobbade jag heltid som tolk, och började sedan jobba på teckenspråksavdelningen vid Stockholms universitet. Jag fortbildade mig genom att gå tolkutbildningar och andra kurser på Stockholms universitet. Jag har sedan mitten av 1980-talet varit aktiv i STTF, frilansat som teckenspråkstolk, undervisat tolkar, forskat om teckenspråk och tolkning, etc., och huvudsakligen varit verksam på teckenspråkiga arbetsplatser. Under åren 2014–2024 var jag professor i teckenspråk och tolkning på tolkutbildningen i Trondheim. Nu är jag gästprofessor på Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet där jag bland annat undervisar tolkstuderande. Det är med detta som bakgrund jag nu ser på utvecklingen över tid, och reflekterar över den från min position som hörande "allierad" (Shaw, 2014) i dövsamhället.

Ett brett perspektiv på utvecklingen

Från ett brett samhällsperspektiv kan man se ett gemensamt mönster när det gäller hur teckenspråkstolkning utvecklats som profession i stora delar av västvärlden. Olika stadier i utvecklingen har skett vid olika tidpunkt i olika länder och processen pågår fortfarande. När och hur de olika stadierna sker påverkas bland annat av huruvida ett land är en

ng framväxten av ing som profession

välfärdsstat eller inte, och i vilken mån olika typer av samhällstjänster övergår från att vara väntjänster och välgörenhet till att bli något som professionsutövare gör mot betalning. Just teckenspråkstolkning som profession påverkas dessutom av samhällets syn på döva, och på andra minoriteter. Om synen förändras i positiv riktning, som var fallet i de nordiska länderna på 1960- och 1970-talen, blir det mer sannolikt att samhället tar ansvar för utbildning av teckenspråkstolkare och utveckling av tolktjänster för teckenspråkiga. (Se exempelvis Haualand, 2018.)

Ett sätt att se på utvecklingen är att dela in den i tre stadier. Jag har i det följande valt att beskriva dem under rubrikerna Familj och vänner, Utbild-

ning och Professionalisering. Naturligtvis går det inte att dra skarpa gränser mellan stadierna, och utvecklingen ser inte exakt likadan ut överallt. Det handlar om grova mönster och generella tendenser, som finns beskrivna för flera länder.

Familj och vänner

I det jag här väljer att kalla "dövsamhället" (människor som helst kommunicerar med varandra på teckenspråk) är det till en början vanligt att de som har relativt lätt för att kommunicera med icke-teckenspråkskunniga hörande gör det, och hjälper dem som har svårare för det. Det är huvudsakligen familj och vänner som hjälper varandra, och det är något man gör gratis, som en

TECKENSPRÅKSTOLKNING

naturlig del av att tillhöra den teckenspråkiga gemenskapen. Detta innebär att döva kan välja någon som de litar på, och be den personen hjälpa dem när det behövs. Det kan vara hörande, hörselskadade eller döva som hjälper varandra, och man tipsar om pålitliga personer som kan hjälpa till när det behövs (se exempelvis Cokely, 2005). I förlängningen är det också de här personerna som genom att tolka i olika sammanhang kan bidra till dövas påverkansarbete för att få till stånd tolkutbildning och professionella tolktjänster.

Utbildning

Så småningom inrättas utbildningar för dem som ska tolka – både för att det uppstår ett behov av fler personer som kan tolka, och för att höja kunskapsnivån hos dem som redan tolkar. I både Sverige och Norge, liksom i många andra länder, var det dövas organisationer som kämpade för rätten till gratis tolkservice, och för att tolkarna skulle vara utbildade. Innan samhällets representanter förstod vikten av utbildade tolkar var det dessutom döva och deras organisationer som själva stod för utbildningen. Det innebar samtidigt att det var döva själva som valde vem som fick gå en tolkutbildning.

I välfärdssamhällen leder utvecklingen vanligen också till att behovet av kvalificerade tolktjänster uppmärksammas av myndigheter, och att staten övertar mycket av ansvaret för att bygga ut både tolkutbildningen och tolktjänster – tolkning blir en avlönad arbetsuppgift, vilket leder till nästa steg i utvecklingen.

Professionalisering

Arbetsuppgiften att tolka professionaliseras ytterligare allt genom att utbildningen blir allt längre, att det utvecklas yrkesetiska riktlinjer, etc. I vissa länder inrättas också fasta anställningar, och tolkarna får allt bättre löner och arbetsvillkor. En konsekvens av denna utveckling blir att olika samhällsinstitutioner nu väljer vem som antas till tolkutbildningar, vem som anställs som tolk, och därmed också vem som får tolka mot betalning.

När utbildningen flyttades till högskola (vilket skedde tidigt i Norge, Danmark och Finland, och i Sverige 2013) eller startades på många fler folkhögskolor (som i Sverige) var det inte längre enbart valda personer som döva litade på som fick gå en tolkutbildning. Nu utbildades ”främlingar”, och att tolka var inte längre något man gjorde som medlem av dövgemenskapen, utan ett betalt arbete. Samtidigt blev arbetsvillkoren gradvis bättre, man fick jobba i par när uppdrag var långa och/eller betungande, lönerna höjdes, fler och fler anställningar inrättades, och döva fick rätt till tolk i fler situationer.

**”Med denna utveckling
följer att nyanställda tolkar
på ett annat sätt behöver
visa att de förtjänar dövas
tillit.”**

Positiva sidor av utvecklingen

Den här utvecklingen har, som jag ser det, både positiva och negativa sidor. Till det positiva hör till exempel att ökad tillgång till tolkning har betytt att teckenspråkiga döva fått större möjligheter till delaktighet och tillgänglighet inom många samhällssektorer. Utvecklingen har dessutom inneburit att tolkarna fått allt bättre utbildning, blivit mer professionella, och att de får lön för sitt arbete. Att samhället organiserar och betalar för tolktjänster kan dessutom ses som ett tecken på att teckenspråk och dess användare är accepterade.

Problematisksa sidor av utvecklingen

Men, samtidigt är teckenspråkstolkar inte längre alltid personer sprungna ur, och utvalda av, döv-samhället:

”Increasingly, deaf individuals are being asked to give their trust to someone they have not met before, who has no prior or even current connection to their community, and who might not

understand their values and culture." (McDermid, 2009: 111).

Med denna utveckling följer att nyanställda tolkar på ett annat sätt behöver visa att de förtjänar dövas tillit. Som en del av professionaliseringen av tolktjänster, och genom akademiseringen av utbildningen har döva dessutom mer och mer förlorat inflytandet över tolkutbildningen.

I flera länder har en utveckling av regelverk för upphandling av tjänster dessutom fått effekter som jag betraktar som negativa. Dels kan upphandling med kontrakt på relativt korta tidsperioder (2-3 år) innebära att en myndighet, arbetsplats, etc. plötsligt måste sluta anlita tolkar som kan fackområdet och känner de anställda. Istället måste de förhålla sig till nya tolkar, som behöver tid för att upparbeta den fackkunskap som fanns bland de tidigare upphandlade tolkarna. Dels innebär konkurrensen att teckenspråkstolkar inte längre i första hand är kollegor, utan konkurrerar om arbetstillfällen. Att en yrkeskår inte längre först och främst består av kollegor som samarbetar och hjälper varandra betraktar jag som väldigt problematiskt, och något som hindrar kårens utveckling.

En annan potentiellt negativ effekt av en välutvecklad tolktjänst är att tillgänglighet till olika typer av samhällsservice för teckenspråkiga personer likställs med tillgång till tolktjänster (de Meulder & Haualand, 2019). Om tolkning betraktas som den enda lösningen på kommunikationsproblem mellan hörande professionsutövare och teckenspråkiga döva kan det i sin tur betyda att utveckling av tjänster direkt på teckenspråk inte prioriteras, trots att det naturligtvis är att föredra att exempelvis en patient kan kommunicera direkt med en handläggare på en myndighet. Att det finns tolk på plats ses som den perfekta lösningen, men kan i själva verket vara en illusion: "the illusion of inclusion" (Winston, 1994). Fokuset på tolkning för att inkludera teckenspråkiga kan också betyda att tolkar förväntas tolka utan att det finns ett faktiskt kommunikationsbehov. Arrangörerna av olika aktiviteter som vill signalera att de är inkluderande bokar teckenspråkstolkar utan att

ta hänsyn till om arrangemanget lämpar sig för tolkning, och utan att teckenspråkiga döva får information eller får vara med och påverka (McKee & Nilsson, 2024).

Tolkar och tolkning kommer naturligtvis även i fortsättningen att fylla en viktig funktion i samhället. Det är därför viktigt att deltagare i tolkade situationer blir medvetna om de inneboende begränsningar som tolkade samtal har jämfört med direkt kommunikation. Som tolk har jag ofta upplevt situationer där döva inte deltagit på lika villkor, trots att det varit tolk på plats. Hur kan vi göra fler medvetna om att det som ser ut som inkludering faktiskt kan vara en illusion? Hur kan vi förbättra möjligheten till delaktighet på något så när lika villkor i tolkade situationer?

Professionella tjänster, och sen?

Med professionaliseringen har det bland både tolkar och deras chefer på många håll uppstått en idé om att tolkar för att vara "neutrala" i tolksituationer måste distansera sig från dövsamhället. Men just en relation till dövsamhället är något som värderas högt när man frågar teckenspråkiga döva vad som är viktigt för att någon ska vara en bra tolk (Napier, McKee & Goswell, 2018: 35-37). Med tanke på att merparten av dagens tolkstuderande och tolkar inte har en bakgrund i dövsamhället är det alltså snarare tvärtom. För att kunna tolka mellan båda/alla sina arbetsspråk måste en tolk vara en aktiv medlem av miljöer där språken används. Tolkar behöver därför delta i teckenspråkiga arrangemang och hålla sig uppdaterade både när det gäller språkutveckling och annat, så att de vet vad som är aktuella teman för diskussion och lätt förstår aktuella referenser. De behöver, för att använda den norska tolkningsforskaren Hanne Skaadens uttryck, vara "tvåpartiska" (2013).

Det finns idag ett antal samarbetsavtal mellan dövas och tolkars intresseorganisationer på nationell, europeisk och global nivå. Det är naturligtvis bra, men förutom detta formella samarbete på organisationsplanet tycker jag att vi tolkar och våra organisationer, liksom vi som arbetar på tolkut-

TECKENSPRÅKSTOLKNING

bildningarna och representanter för dövas organisationer behöver samarbeta mer praktiskt och konkret. Medan dövsamhället och tolkkåren är förhållandevis beständiga byts makthavare på olika nivåer ständigt ut, och nya personer behöver "läras upp". Dessutom förändras samhället, och lagstiftningen, och det finns ett antal gamla utredningar om tolktjänsten som i nuläget inte resulterat i något alls. Här finns många arbetsuppgifter för oss att ta tag i.

Tillsammans behöver vi påverka regeringar och andra beslutsfattare för att göra tolkyrket mer känt, arbetsvillkoren för tolkar bättre och tolkutbildningarna bättre. Vi behöver också arbeta för högre löner och bättre karriärvägar för teckenspråkstolkar, så att vi får behålla erfarna tolkar i yrket. Dessutom behöver vi informera både teckenspråksanvändare och andra som ofta är i tolkade situationer om vilka begränsningar tolkning innebär jämfört med direkt kommunikation, och hur vi kan samarbeta för att tolkningen ska fungera så bra som möjligt. Samtidigt behöver vi arbeta för att samhällsservice också ska erbjudas direkt på teckenspråk.

Samarbete är nyckeln!

Anna-Lena Nilsson

Referenser och lästips:

Cokely, Dennis. (2005). Shifting Positionality: A Critical Examination of the Turning Point in the Relationship of Interpreters and the Deaf Community. In Mark Marschark, Rico Peterson, & Elizabeth A. Winston (Eds.), Sign Language Interpreting and Interpreter Education. Directions for research and practice (pp. 3-28). Oxford: Oxford University Press.

Haualand, Hilde. (2018). En ung profesjon – tolking som offentlig tjeneste. I Hilde Haualand, Anna-Lena Nilsson, & Eli Raanes (Eds.), Tolking – språkarbeid og profesjonsutøvelse (pp. 242-259). Oslo: Gyldendal.

Haualand, Hilde, & Nilsson, Anna-Lena. (2020). Hva er en god tolk? Er tolk alltid den beste løsningen? Døves Tidsskrift(5), 18-19.

Haualand, Hilde, Nilsson, Anna-Lena, & Raanes, Eli. (2018). Tolker og tolking – en introduksjon. I Hilde Haualand, Anna-Lena Nilsson, & Eli Raanes (Eds.), Tolking – språkarbeid og profesjonsutøvelse (pp. 11-37). Oslo: Gyldendal.

Lundström, Beata. (uå). Teckenspråket är grunden i vår profession. En bok om Sveriges Teckenspråkstolkars Förening. Örebro: Sveriges Teckenspråkstolkars Förening.

McDermid, Campbell. (2009). Social Construction of American Sign Language–English Interpreters. Journal of Deaf Studies and Deaf Education, 14(1), 105-130.

McKee, Rachel, & Nilsson, Anna-Lena. (2023). Interpreters as Agents of Language Planning. Translation & Interpreting Studies, 17(3), 429-454.

Meulder, Maartje De, & Haualand, Hilde. (2019). Sign language interpreting services. A quick fix for inclusion? Translation and Interpreting Studies, 23.

Napier, Jemina, McKee, Rachel & Goswell, Della. (2018) Sign Language Interpreting. Theory and Practice. Annandale: The Federation Press.

Nilsson, Anna-Lena. (2019). Att vara "en bra tolk" – förr, nu och i framtiden. In Stefan Coster (Ed.), Konferensvolym, STTF:s årsmötes- och fortbildningshelg februari 2019 (Vol. 4, pp. 6-35). Varberg, Myrans tryckeri: Sveriges teckenspråkstolkars förening.

Nilsson, Anna-Lena, & Haualand, Hilde. (2020). Vad är en bra tolk och är en tolk alltid det som behövs? Dövas Tidning, 5, 18-19.

Nilsson, Anna-Lena, & Haualand, Hilde. (2020). Vad är en bra tolk och är en tolk alltid det som behövs? Tolktrycket, 4, 8-11.

Haualand, Hilde, & Nilsson, Anna-Lena. (2020). Hva er en god tolk? Er tolk alltid den beste løsningen? Døves Tidsskrift(5), 18-19.

Shaw, Sherry. (2014). Preparing interpreting students to be allies in the Deaf community. The Interpreters' Newsletter, 19, 1-11.

Skaaden, Hanne. (2013). Den topartiske tolken. Lærebok i tolking. Oslo: Universitetsforlaget.

Winston, Elizabeth. A. (1994). An interpreted education: Inclusion or exclusion? In R. C. Johnson & O. P. Cohen (Eds.), Implications and complications for deaf students of the full inclusion movement (pp. 55-62). Gallaudet Research Institute Occasional Paper 94-2. Washington, D.C.: Gallaudet University.

¹ Bland annat Högre tolkutbildning, kurs i engelska, 30 hp; Högre tolkutbildning i teckenspråk, 90 hp; en filosofie kandidatexamen med engelska som huvudämne; och så småningom en doktorsgrad i teckenspråk.

² Se till exempel: <https://www.sttf.org/index/avsiktsforklaring/>; https://drive.google.com/file/d/0B_4OZ36mgHIYVkl1QVhZczRoZS1uMklnWmdlX2kwX1FteDBj/view?resourcekey=0-0V-bTvdJ2KjKnLfr1BEkw.

Visste du att vi skrivtolkar jobbar väldigt mycket med förkortningar?

Om vi inte hade haft ett program som gjorde om alla förkortningar till ord hade det kunnat se ut såhär:

Hej o vka till denna fläs om hskr.

Att ha en hsk innebär oa fr psn till psn. Orsaken till en hns är oftast buller o åfång, men det kan oo vaa pga en olycka, medfödd skada lr sdom som tex Meni.

Fyra av fem psnr med hns har även tinn.

Om man lider av ns hl har man rätt att få thjm. Exe på thjm kan vaa happ o btfn, stolk är oo ett hjm.

Upplever du att din hl försämrats?

Kakta din närmaste hc.

Förstår du vad det står? Skriv gärna till oss om du har frågor kring skrivtolkning och förkortningar! info@skrivochstolk.se

Lina, sekreterare FST

Visst vet du om att du kan få Tolk-trycket digitalt?!

Två flugor i en smäll!

Om fler av oss väljer att få tidningen skickad till sin mejl, slår vi inte bara ett slag för miljön utan även för STTF som då kan lägga mer pengar på aktiviteter för medlemmarna istället för på porto.

Skicka ditt namn och din mejladress till medlem@sttf.org och byt till digital tidning redan idag!

Matlådetips

Det behöver kanske inte sägas att vi tolkar är mat-kreativa. Vare sig vi är ute och ränner och behöver äta i farten eller vi är någon av de lyckliga som har ett kontor att gå till så ligger nästan alltid en lunch, mer eller mindre sammanhängande, i väskan. En drickyoghurt. En banan. En låda ma-karoner och falukorv.

Jag ska inte skryta - eller jo, faktiskt ska jag det! Efter sju år på fältet är det inte sällan jag jobbar med en kollega som säger "ska vi leta efter ett ställe att luncha på eller har du mat-låda med dig som vanligt?" Min ryggsäck är alltid fullproppad med både frukost, mellanmål, lunch, middag och nödsnacks. Som självutnämnd mat-lådeking har jag alltså tagit på mig att lära er allt jag kan om lunch på språng. Här kommer mina bästa tips!

Röd linssoppa med kanel

Den här soppan är perfekt för den som inte har tillgång till en mikro under arbetsdagen. Värm den på morgonen och håll den i din mattermos (eller en vanlig termos för den delen) och låt den värma upp dig i vinterkylan.

Ingredienser

- 2 tsk olja
- 1 gul lök
- 2 vitlöksklyftor
- 1 bit ingefära (storlek enligt eget tycke och smak)
- 1 selleristjälk
- 1 stor morot eller ett par mindre
- 1 msk tomatpuré
- ½ tsk var av följande: spiskummin, paprika, kanel, salt, peppar (men ha kryddorna nära till hands ifall du vill ha mer!)
- En nypa chiliflakes (kan uteslutas)
- 500 g krossade tomater
- 7 dl vatten
- 1 grönsaksbuljongtärning
- 2 dl torkade röda linser
- En halv lime
- Koriander (färsk eller frusen, kan uteslutas)

Gör så här:

1. Blötlägg linserna medan du förbereder de andra ingredienserna.
2. Hacka lök och selleri fint, pressa vitlök och riv ingefäran. Riv moroten grovt och sätt rivet åt sidan så länge.
3. På strax över medelhög värme, hett upp ett

par teskedar olja i en gryta och fräs lök, vitlök, selleri och ingefära i ett par minuter.

4. Blanda ner tomatpurén och alla torra kryddor. Fräs i ett par minuter till.
5. Häll i de krossade tomaterna, vattnet och buljongtärningen. Låt koka upp, sänk sedan värmen så att det bubblar men inte stormkocar.
6. Häll av linserna, skölj dem och ha ner dem i soppan. Rör runt så att de inte fastnar i botten och låt sedan puttra i ungefär en kvart.
7. Tiden beror på hur fasta du vill ha linserna. Smaka en sked då och då och prova dig fram. Ha i mer kryddor om du vill. Tänk på att för mycket kanel kan göra soppan "slemmig". När du vill ha i de rivna morötterna beror också på hur mycket "bit" du vill ha i soppan. Vill du att de ska smälta in i soppan - ha i dem redan i steg 3! Annars när soppan bara har några minuter kvar.
8. Smaka av med limejuice och koriander.

Tips! Använd en extra halv deciliter linser för att göra soppan till en gryta och ät med basmati- eller jasminris.

Foto: Kristian Käresjö Pessink

Lasagnelåda

För att spara tid struntar vi i att lägga köttfärs, plattor och bechamelsås i lager. I stället rör vi snabbt ihop allting och kör in i ugnen. Bra storkok för den som vill ta med sig en bit varje dag i veckan till kontoret!

Ingredienser

- 250 gram pasta i valfri form (vikten är okokt)
- 1 klick smör
- 1 lök
- 1 morot
- 1 selleristjälk
- 3 vitlöksklyftor
- 500 g nötfärs
- 400 g passerade tomater
- En skvätt vatten (skölj tomatburken med den så får du med allt!)
- ½ tsk var av följande: oregano, rosmarin, timjan, basilika, persilja, salt, peppar
- 4 dl (5 för lite "rinnigare" lasagne) Kelda pasta-sås, antingen Mild ost eller Fyra ostar
- Så mycket riven ost som du vill ha

Gör så här:

1. Sätt ugnen på 200 grader.
2. Smöra en stor ugnsfast form.
3. Koka pastan tills den är precis färdig, häll av och skölj i kallt vatten så att pastan slutar tillagas. Ställ åt sidan.
4. Hacka lök och selleri, riv morote och pressa vitlöken. Fräs det i en rymlig gryta i smör under ett par minuter.
5. Häll i färsen och bryn tills ingenting är rosa. Häll i kryddorna och låt fräsa en stund.
6. Blanda ner de passerade tomaterna och låt puttra i 10 minuter.

RECEPT

7. Blanda ner den kokta pastan och Kelda-såsen i grytan och blanda ihop allting.
8. Häll ner hela blandningen i formen och täck med ett lager valfri riven ost.
9. Sätt in i ugnen i cirka 15 minuter eller tills du är nöjd med färgen på osten.

Tips! Gör det ännu enklare och köp färdigkryddad pastasås i stället för de passerade tomaterna, så slipper du mäta upp kryddor och pressa vitlök.

Och så var det ju detta med mellanmålen. Hur ofta har man inte skyndat in på Hemköp för att trycka i sig en bar eller en vissen frukt? Misströsta ej!

Äpple med jordnötssmör

Hacka ner ett äpple i en matlåda, klicka över lite jordnötssmör, sätt på locket och skaka om. Släng ner en gaffel i ryggsäcken för att kunna äta ditt mellanmål utan att skämmas. Enklare blir det inte!

Foto: Kristian Kåresjö Pessink

Linschips

Koka 3 dl torkade röda linser men se till att de inte kokar sönder. Sila av vattnet och blanda linserna med 3 dl nytt vatten (vill du minska eller öka receptet så är tumregeln lika många dl vatten som torkade linser!). Smaka av med valfria kryddor. Mitt tips är att köpa en kryddblandning för dipp-såser, till exempel Ranchsmak eller Sourcream & onion. Använd sedan en mixer (stavmixer eller stående mixer) för att få blandningen slät och häll sedan ut smeten på en plåt med bakplåtspapper. Sprid ut smeten så tunt det är möjligt och sätt sedan i ugnen i ungefär 30 minuter. Bryt upp den nu torkade smeten i lagom stora bitar och släng ner i en burk i väskan!

Smaklig måltid!

Kristian Kåresjö Pessink

Tolkbristen

Ny statistik som fackförbundet DIK sammanställt visar att över 4 500 tolkuppdrag för döva inte kunde tillsättas förra året på grund av brist på teckenspråkstolkar. Bristen påverkar tolkarnas arbetsmiljö och får stora konsekvenser för de människor som står utan tolk och deras möjlighet att delta i samhället. DIK varnar för att bristen kan komma att förvärras om inte fler utbildas och mer resurser avsätts till tolktjänsten.

Bristen på tolkar och resurser påverkar också arbetsmiljön. Enligt en enkät bland DIK:s medlemmar upplever 75 procent av teckenspråkstolkarna att kraven i arbetet har ökat över tid. Många upplever en press att hinna med så många uppdrag som möjligt, att ta uppdrag som inte matchar ens kompetens och att det inte finns tid att förbereda sig inför och återhämta sig efter uppdrag. Så många som 43 procent av de tolkar som svarat på enkäten funderar på att byta yrke och det vanligaste skälet är dåliga villkor och löner.

Antal som påbörjat och examinerats från utbildningarna:

- Antal som examinerats inom utbildningarna under 2023:
 - Teckenspråks- och dövblindtolkning: 23
 - Skrivtolkning: 15
- Antal som påbörjat utbildningarna under 2024:
 - Teckenspråks- och dövblindtolkning: 34
 - Skrivtolkning: 14

Genomströmningen på utbildningarna i teckenspråks- och dövblindtolkning ligger i snitt på 42 procent. Det innebär att cirka 14 av de 34 studenter som påbörjat utbildningen under 2024 beräknas fullfölja den.

Not: Samtliga lärosäten som har utbildningar inom området har bidragit med statistik, dvs Stockholms

universitet, Västerviks folkhögskola, Fellingsbro folkhögskola och Södertörns folkhögskola.

Arbetsmiljö och arbetsvillkor:

- 75 procent av teckenspråks- och dövblindtolkarna upplever att kraven i arbetet har ökat över tid.
- 43 procent av teckenspråks- och dövblindtolkarna har under de senaste två åren bytt eller funderat på att byta yrke. Det vanligaste skälet är dåliga villkor och löner.
- Genomsnittslönen för en utbildad teckenspråks- och dövblindtolk är 34 900 kronor. Snittlönen är så låg att utbildningen, som är 3–4 år lång, inte betalar sig ekonomiskt.

Not: Siffrorna är hämtade från DIK:s rapport "Språkbransch i förändring" som släpptes i september 2024 och som baseras på en enkät som genomfördes under våren 2024.

DIK kräver:

Genom åren har flera statliga utredningar gjorts om tolktjänsten. 2022 presenterades en handlingsplan för att utveckla den men sedan dess har inga större insatser gjorts. DIK ställer fyra krav för att tolkarna ska få bättre villkor så att fler söker sig till yrket och väljer att stanna kvar. I slutändan är det också en fråga om demokrati att alla tolkanvändare får den vardagstolkning de har rätt till.

1. Att statsbidraget till regionerna för tolktjänst till vardagstolkning höjs kraftigt.
2. Att huvudmannaskapet läggs hos staten så att tolktjänsten blir sammanhållen och likvärdig.
3. Högre krav på kollektivavtal, arbetsvillkor, förberedelsestid och kompetensutveckling i offentlig upphandling av tolktjänster.
4. Mer resurser till grundutbildning och fortbildning så att utbildningarna kan stärkas på både universitet och folkhögskolor.

Fackförbundet DIK (förkortad av redaktionen)

God jul
&
Gott Nytt år

ÖNSKAR redaktionen

